

Filosof - jeho „věc“ (úkol)

Ve filosofii trvá a provždy musí trvat jakési napětí mezi vlastní ‚badatelskou‘ prací filosofa (která se ovšem sama liší od takové práce vědce) na jedné straně a mezi jeho povinností a posláním působit i veřejně. Ten rozdíl spočívá např. v tom, že ‚profesionálnímu‘ filosofovi nejde na prvním místě o to, přesvědčovat druhé (ať už své kolegy filosofy nebo interesované lidi vůbec, prostě „obecenstvo“), nýbrž především sám sebe, tj. nechat sám sebe přesvědčit (např. argumentem, zejména však nechat se přesvědčit „pravdou“). Vlastní cesta filosofova bývá někdy velmi krkolomná, a filosof sám si ji musí vždy znovu klást kriticky před sebe, aby poznal a věděl, kde udělal chybu, ale také kde se ubíral cestou zbytečně komplikovanou, když – jak se později ukazuje – byla možná cesta přímější a jednodušší. (To ostatně znají také matematikové, jimž nikdy nestačí pracná a komplikovaná řešení, i když vedou k cíli, ale chtějí je vždycky vylepšit tak, aby byla co možno jednoduchá a také elegantní.) Pro filosofa je ovšem důležité ukázat i laikům, jakým směrem se mají ubírat a jak je třeba vlastní myšlení vylepšit, a proto se musí někdy uchýlovat ke zjednodušení (která mají obvykle některé nedostatky a vady). Důležité je ovšem, aby ten filosof, který někdy takového zjednodušení užívá, spolehlivě věděl, jak vypadá řešení nezjednodušené, tj. aby oněch nepřesností nepoužíval ve své vlastní myšlenkové laboratoři, tj. aby vždy věděl, jak vykázat plné řešení, když na to bude – třeba laikem, ale také druhým filosofem – dotázán. Skutečným cílem filosofovým tedy není popularizace, i když ta k jeho úkolům nepochybně také náleží, ale skutečný problém a jeho skutečné kontexty. A problém je vždycky něco, co vede nebo aspoň poukazuje k něčemu, co nás (a konkrétně také filosofa) nepředmětně oslovuje, co si žádá, aby bylo uslyšeno, přijato (akceptováno) a myšlenkově uchopeno. Uchopený (pochopený) problém je však vždycky jen naším pochopením, a musí být proto vždy znovu měřen a korigován novým zaslechnutím a uchopením problému skutečného. Filosofovou věcí není prostě přesvědčovat (to pak upadá do rétoriky a sofistiky), nýbrž přesvědčovat ty druhé, filosofy i laiky, o tom, že každé pojetí musí zaměřovat pozornost posluchače na prvním místě k „věci samé“, nikoliv k jejímu pochopení a uchopení. Jinými slovy, zaměřovat tuto pozornost k „pravému problému“, tj. k problému ve světle pravdy – a tím k Pravdě samé.

(Písek, 060117-3.)